

ایل نَفر از ایلات خمسه

محمدباقر ستاری^۱

محمد پورمرادی^۲

چکیده:

ایمیل:

این تحقیق به بررسی تاریخ و تحولات ایل نفر از زمان‌های گذشته تا دوره معاصر می‌پردازد. ایل نفر از ایلات ترکمان (اوغوز) به شمار می‌رود که ریشه‌های اولیه آن به آسیای میانه و ترکستان باز می‌گردد. با ظهور امپراتوری ترکمان سلجوقی، اعضای این ایل به تدریج وارد فلات ایران و سپس فلات آناتولی و ترکیه امروزی شده و در منطقه ای به نام سارو قمیش (نی زار زرد) سکنا گزیدند. در دوره‌ای خاص، پس از قتل‌عام علویان آناتولی توسط سلطان سلیم یاوز، ترکمانان علوی سارو قمیش تحت رهبری اصلان خان به ایران کوچ کرده و به فرمان شاه اسماعیل صفوی اطراف دریاچه اورمیه بعنوان قشلاق و دامنه کوه سهند به عنوان ییلاق به ایشان اعطا گردید. افراد این ایل در جنگ چالدران نقش‌های مهمی ایفا کردند (تاپر، ریچارد، ۱۳۸۴: ۶۷) و بعدها به تدریج به جنوب ایران کوچ نمودند و نام ایل به «نفر» تغییر پیدا کرد. تحقیق حاضر به خاستگاه، تحلیل وجه تسمیه ایل نفر، ایلخانان مطرح آن، ساختار اجتماعی از جمله تقسیمات ییلاق و قشلاق، طمغا و صنایع دست بافت (قالی) پرداخته است. داده‌های تحقیق از منابع دست اول تاریخی و مصاحبه‌های میدانی با افراد مطلع ایل گردآوری شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ایل نفر با تاریخ پرفراز و نشیب، در مناطق مختلف مشهود است.

کلمات کلیدی: اوغوز، قزلباش، ساری قمیشلی، ایلات خمسه، ایل نفر

استناد (آپا):

ستاری، م. ب. و پورمرادی، م. ایل نَفر از ایلات خمسه. ارومیه: فصلنامه تخصصی "مطالعات تاریخ آذربایجان و ترک" سال ۰۳، شماره ۰۹، پاییز ۱۴۰۴. ۸۶۹۰-۳۰۴۱ شاپا

sattarlo.n711@gmail.com

mohammadpormoradi776@gmail.com

وابستگی:

محقق و پژوهشگر ایلات ترکمان قزلباش
جنوب ایران - استان فارس^۱

دبیر آموزش و پرورش^۲

Mohammad Bagher Sattari¹

Mohammad Pourmoradi²

Email:

sattarlo.n711@gmail.com

mohammadpormoradi776@gmail.com

Affiliation:

Researcher of the Turkmen Qizilbash
tribes of southern Iran - Fars Province¹

Secretary of Education²

Nafar tribe from the Khamseh tribes

Abstract:

This research examines the history and developments of the Nafar tribe from past times to the contemporary period. The Nafar tribe is considered a Turkmen (Oghuz) tribe whose initial roots go back to Central Asia and Turkestan. With the emergence of the Seljuk Turkmen Empire, members of this tribe gradually entered the Iranian plateau and then the Anatolian plateau and present-day Turkey and settled in an area called Saru Qomish (yellow reed meadow). In a certain period, after the massacre of the Anatolian Alawis by Sultan Selim Yavuz, the Alawi Turkmen of Saru Qomish migrated to Iran under the leadership of Aslan Khan and were granted by Shah Ismail Safavi the area around Lake Urmia as a Qeshlaq and the foothills of Mount Sahand as a summer residence. The members of this tribe played important roles in the Battle of Chaldoran (Tupper, Richard, 1384:67) and later gradually migrated to southern Iran and the name of the tribe was changed to "Nafar". The present study deals with the origin, analysis of the nomenclature of the Nafar tribe, its prominent Ilkhans, social structure including the divisions of summer residence and Qeshlaq, Tamgha and hand-woven industries (rugs). The research data was collected from primary historical sources and field interviews with people familiar with the tribe. The results of this study show that the Nafar tribe, with its history full of ups and downs, has played a significant role in the social and cultural developments of Iran and its effects are still evident in different regions.

Key words: Oghuz, Qizilbash, Sari Qamishli, Khamseh tribes, Nafar tribe

CITATION (APA):

Sattari, MB. and Pourmoradi, M. Nafar tribe from the Khamseh tribes. Urmia: "Studies on Azerbaijan and Turk's history" Specialized Journal, year 03, number 09, Fall 2025, ISSN: 3041-8690.

Məhəmməd Bağər Səttari¹

Məhəmməd Purmoradi²

E-poçt:

sattarlo.n711@gmail.com

mohammadpormoradi776@gmail.com

Mənsubiyyət:

Cənubi İranın Fars əyalətindəki
Türkmən Qızılbaş tayfalarının
tədqiqatçısı¹

Təhsil katibi²

Xəmsə tayfalarından Nəfər tayfası

Xülasə:

Bu tədqiqat Nəfər tayfasının keçmiş dövrlərdən müasir dövrə qədər tarixini və inkişafını araşdırır. Nəfər tayfası ilkin kökləri Orta Asiya və Türküstanə gedib çıxan bir Türkmən (Oğuz) tayfası hesab olunur. Səlcuqlu Türkmən İmperiyasının yaranması ilə bu tayfanın üzvləri tədricən İran yaylasına, daha sonra Anadolu yaylasına və indiki Türkiyəyə daxil olaraq Saru Qomuş (Sarı qamış çəmənliyi) adlanan ərazidə məskunlaşdılar. Müəyyən bir dövrdə, Sultan Səlim Yavuz tərəfindən Anadolu Ələvilərinin qırğınından sonra, Saru Qomuş türkmənləri Aslan xanın rəhbərliyi altında İrana köç etdilər və Şah İsmayıl Səfəvi tərəfindən Urmiya gölü ətrafındakı ərazi Qışlaq və Səhənd dağının ətəkləri yay iqamətgahı kimi verildi. Bu qəbilənin üzvləri Çaldıran döyüşündə mühüm rol oynadılar (Tupper, Richard, 1384:67) və sonradan tədricən Cənubi İrana köç etdilər və qəbilənin adı "Nəfər" olaraq dəyişdirildi. Bu tədqiqatda Nəfər qəbiləsinin mənşəyi, nomenklaturasının təhlili, onun görkəmli İlxanları, yay iqamətgahı və Qışlaq, Tamğa və əl ilə toxunan sənaye sahələrinin (xalçalar) bölünməsi daxil olmaqla sosial quruluşu araşdırılır. Tədqiqat məlumatları ilkin tarixi mənbələrdən və qəbilə ilə tanış olan insanlarla aparılan sahə müsahibələrindən toplanmışdır. Bu tədqiqatın nəticələri göstərir ki, enişli-yoxuşlu tarixi olan Nəfər qəbiləsi İranın sosial və mədəni inkişafında mühüm rol oynayıb və onun təsirləri hələ də müxtəlif bölgələrdə özünü göstərir.

Açar sözlər: Oğuz, qızılbaş, Sarı Qamışlı, Xəmsə tayfaları, Nəfər tayfası

CITATION (APA):

Səttari, MB. and Purmoradi, M. Xəmsə tayfalarından Nəfər tayfası. Urmiya: "Azərbaycan və Türk tarixi araşdırmalar" İxtisaslaşdırılmış Jurnal, il 03, nömrə 09, Payız 2025, ISSN: 3041-8690.

Mohammad Bagher Sattari¹

Mohammad Pourmoradi²

E-posta:

sattarlo.n711@gmail.com

mohammadpormoradi776@gmail.com

Üyelik:

Güney İran'daki Türkmen Kızılbaş
kabileleri araştırmacısı - Fars Eyaleti¹

Eğitim sekreteri²

Hamse Kabilelerinden Nefer Kabilesi

Özet:

Bu araştırma, Nefer kabilesinin geçmişten günümüze tarihini ve gelişimini incelemektedir. Nefer kabilesi, kökleri Orta Asya ve Türkistan'a dayanan bir Türkmen (Oğuz) kabilesi olarak kabul edilir. Selçuklu Türkmen İmparatorluğu'nun kurulmasıyla birlikte, bu kabilenin üyeleri yavaş yavaş İran platosuna, ardından Anadolu platosuna ve günümüz Türkiye'sine göç etmiş ve Saru Gomuş (Sarı kamışlık) adı verilen bir bölgeye yerleşmiştir. Belirli bir dönemde, Sultan Selim Yavuz'un Anadolu Alevilerini katletmesinden sonra, Saru Gomuş Alevi Türkmenleri Aslan Han önderliğinde İran'a göç ettiler ve Şah İsmail Safevi tarafından Urmiye Gölü çevresi Qeshlak ve Sehend Dağı etekleri de yazlık ikametgah olarak kendilerine verildi. Bu kabilenin üyeleri Çaldıran Savaşı'nda önemli roller oynadılar (Tupper, Richard, 1384:67) ve daha sonra kademeli olarak Güney İran'a göç ettiler ve kabilenin adı "Nefer" olarak değiştirildi. Bu çalışma, Nefer kabilesinin kökeni, isimlendirmesinin analizi, önde gelen İlhanlıları, yazlık ikametgah ve Qeshlak, Tamga ve el dokuma endüstrileri (halılar) dahil olmak üzere sosyal yapısını ele almaktadır. Araştırma verileri, birincil tarihsel kaynaklardan ve kabileyi yakından tanıyan kişilerle yapılan saha görüşmelerinden toplanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları, iniş çıkışlarla dolu bir geçmişe sahip olan Nefer kabilesinin, İran'ın sosyal ve kültürel gelişiminde önemli bir rol oynadığını ve etkilerinin farklı bölgelerde hala belirgin olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Oğuz, Kızılbaş, Sarı Kamışlı, Hamse kabileleri, Nefer kabilesi

CITATION (APA):

Sattari, MB. and Pourmoradi, M. Hamse Kabilelerinden Nefer Kabilesi. Urmiye: Üç Aylık "Azerbaycan ve Türkiye Tarihi Üzerine Araştırmalar" Uzmanlık Dergi, yıl 03, sayı 09, Sonbahar 2025, ISSN: 3041-8690.

خاستگاه ایل نفر:

چون زبان ایل نفر ترکی است ، تردیدی نیست که در اصل باید از ایلات ترکستان (آسیای میانه) باشند (حسینی فسائی ، میرزا حسن ، ۱۳۷۸: ۱۵۸۳). با توجه به اصالت افشاری ترکمانان ساری قمیشلی (نام پیشین ایل نفر) (تاپر ، ریچارد ، ۱۳۸۴: ۶۷) و به واسطه اینکه ایل افشار یکی از ایلات بزرگ قوم اوغوز است و مسقط الریشان آسیای میانه ، جبال آلتای ، قره قوروم و دشت اورخون بود. (همدانی ، رشیدالدین فضل الله ، ۱۳۷۳: ۴۲) بین سالهای ۴۲۸ ه.ق تا ۴۳۱ ه.ق در دوره امپراتوری بزرگ ترکمانان سلجوقی برای توسعه قلمرو به فلات ایران بین سالهای ۴۶۳ - ۵۴۴ - ۵۷۸ ه.ق به فلات آناتولی و شام مهاجرت کرده اند. (سومر، فاروق ، ۱۳۹۰: ۱۲۰ و ۱۳۰ و ۱۷۴ و ۱۷۷ و ۱۸۰) تا آنجا که نام و خدمات بی شماری از ترکمانان افشار در تواریخ و سلسله هایی همچون سلجوقیان، بلیک های آناتولی ، قره قیونلو، آق قیونلو، عثمانی، و با عنوان قزلباش در حکومت صفویه و در نهایت با رهبری نادرشاه افشار حکومت مقتدر افشاریه را بنیان نهاده و پس از آن نیز خدمات شایانی به مملکت خود نموده اند.

وجه تسمیه ایل نفر:

ایل نفر در گذشته دور نام دیگری (ساری قمیش لی) یعنی نی زرد داشته است. ناحیه ساری قمیش یکی از مناطق سکونت ایل افشار از ایلات اوغوز در آناتولی بوده به افشار های ساکن در آن منطقه ساری قمیشلی اطلاق شده است. (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۳۶۲ و ۳۶۴) و (تاپر ، ریچارد ، ۱۳۸۴: ۶۷)

ایل ترکمان شیعه مذهب ساکن در منطقه موسوم به ساری قمیش در شرق آناتولی به دلیل سیاست های بی رحمانه قتل عام شیعیان به دستور سلطان سلیم یاوز عثمانی به ریاست اصلان خان ساری قمیشلی به ایران مهاجرت می کنند و در خوی اسکان می یابند در زمان وقوع جنگ چالدران در سال ۹۲۰ ه.ق اصلان خان با تعداد زیادی از مردان قبیله خود در این پیکار چنان مردانه جنگیدند که تنها تنی چند از آنها زنده ماندند. شاه اسماعیل آنان را به خاطر شجاعت و وفاداریشان مورد استمالت قرار داد. بار دیگر جمعیت قبیله طوری فزونی یافت که در ناحیه ارومیه جایی برای اسکان نیافتند از این رو ، به ناحیه اردبیل کوچ داده شده اند. در جلگه مغان و کوه های خروسلو بعنوان بیلاق و قشلاق به آنان اعطا گردید. در اوایل قرن یازدهم هجری قمری شاه عباس اول صفوی که از جانب قزلباش ها دچار مشکل شده بود افراد قبیله امیر اصلان خان را فرا خواند و با توجه به شناخت و اعتمادی که به آنان داشت ، برای مقابله با قزلباش ها آنها را در یک قبیله جدید متشکل ساخت و شاهسون نامید. نصب ایل بیگی های شاهسون و عموزاده گان بیگ زاده آنها به اصلان خان ساری قمیشلی میرسد که شامل طوایف قوجا بیگلو ، عیسی بیگلو ، مستعلی بیگلو ، رضابیگلو ، ساریخان بیگلو ، بالابیگلو ، عطاخانلو می باشند دیگر خاندان ایل بیگ ها به سروانلار

(ساربان ها) معروف بودند. احتمالاً خاندان سروانلار به خاطر واقع شدن موطن شان (ساری قمیش) در میان جاده ابریشم که از ترابوزان تا زاهدان امتداد داشت ، شتر کرایه می داده اند. (تاپر ، ریچارد ، ۱۳۸۴: ۶۶ و ۶۷)

به نظر بنا به نقل قول معمرین و ریش سفیدان ایل نفر ، مابقی قبیله ساری قمیشلی به دستور شاه عباس اول صفوی به جنوب ایران مهاجرت می کنند و مانند خویشاوندان خود که به دستور شاه قبیله جدید شاهسون را تشکیل دادند اجداد ایل نفر نیز دارای سرنوشتی مشابه بودند در تشکیل قبیله جدید تحت عنوان ((نفر)) مشارکت کردند و به مرور از ساری قمیشلی به نفر تغییر نام می دهند.(نجفی ، علی محمد ، ۱۳۹۸: ۴۷۷)

در مورد وجه تسمیه ایل نفر نظرات گوناگونی ذکر شده است. از جمله اینکه چون یکی از خوانین قدیم آنها به نام زمانخان، سپاهیان بسیاری داشته است، و به این اعتبار که گاهی کلمه نفر به جای سرباز و نیروی نظامی به کار برده می شده، ایل تابع او به نام نفر شناخته شده است. به روایتی دیگر نام این ایل از لقب حاجی حسین خان نفر گرفته شده است. چون وی در زمان حکومت افشاریه و زندیه ریاست این ایل و ایل ترکمان بهارلو را بر عهده داشته و در دربار سلاطین وقت از نفوذ و اعتبار فراوانی برخوردار بوده، ایل او هم به نام نفر معروف گشته است. (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۳۶۳ و ۳۶۴)

البته عکس این حالت نیز ممکن است. بدین معنی که لقب و شهرت حاجی حسین خان از نام ایل او که نفر بوده، گرفته شده است. همچنین به روایتی دیگر چون تعداد شتران ایل مذکور زیاد بوده و با توجه به اینکه واحد شمارش شتر، نفر می باشد، این ایل به نام نفر مشهور شده است. (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۳۶۳)

تقسیمات ، مسیر های ییلاقی و قشلاقی و پراکندگی جغرافیایی ایل نفر :

در تقسیم بندی های اخیر عشایر استان فارس، ایل نفر جزء اتحادیه ایلات خمسه فارس محسوب می شود. اتحادیه عشایری خمسه شامل سه ایل ترکمان نفر، بهارلو و اینانلو، ایل عرب (شیبانی و جباره) و ایل باصری می باشد. در سال ۱۲۷۶ ه. ق ، در زمان پادشاهی ناصرالدین شاه قاجار و حکومت طهماسب میرزا مویدالدوله در فارس اتحادیه ایلات خمسه به ریاست میرزا علی محمد خان قوام المک(دوم) فرزند میرزا علی اکبر خان قوام المک (اول) تشکیل شد.(حسینی فسائی، میرزا حسن، ۱۳۷۸: ۱۳۱۴). این پنج ایل در حدود یک سوم از مشرق و جنوب شرقی سرزمین فارس به سر می برند. (دمورینی، گوستاو، ۱۳۹۰: ۹)

عشایر ایل نفر تا اوایل قرن اخیر که زندگی کوچ نشینی داشته اند، در یک خط سیر طولانی شامل دو استان کنونی ، شمال تا جنوب استان فارس و بخش های شرقی و جنوب غربی آن تا شمال و جنوب غربی استان هرمزگان رفت و آمد می کرده اند.

مناطق ییلاقی و قشلاقی

سرحد این ایل در گذشته تا حوزه شهرستان مرودشت یعنی حدود حفرک علیا ، سیدان ، فاروق ، رامجرد ، بیضا ، بندامیر و زرقان بوده است و قشلاقشان اکثرا مراتع گوده ، بستک از توابع استان هرمزگان و صحرای باغ از توابع لارستان و بخش ارد از توابع شهرستان گراش بوده است. (نجفی ، علی محمد ، ۱۳۹۱: ۳۶۴) و (توکلی ، غلامرضا، ۱۳۷۹: ۲۲ تا ۲۸)

تخت قاپو اجباری طوایف ایل نفر

سیاست اسکان عشایر که همیشه جهت تحت کنترل درآوردن عشایر و کاستن از قدرت نظامی آنها کارایی داشته، در اواخر قاجاریه و بویژه در اوایل دوره پهلوی شامل حال ایل نفر شده و عشایر نفر در نقاط مختلفی تخت قاپوی اجباری شدند. بدین ترتیب که برخی در مناطق ییلاقی ایل یعنی ناحیه مرودشت و گروه هایی نیز در مناطق قشلاقی ایل یعنی لارستان اسکان داده شدند. کما اینکه دو ایل ترکمان دیگر یعنی بهارلو و اینانلو نیز در همین سالها در داراب و فسا و مرودشت یکجانشین شدند. اسکان اجباری عشایر ایل نفر با دیگر سخت گیری ها از جمله اعدام و زندانی کردن رهبران نا فرمان ایل، جمع آوری سلاحها، تعویض لباسهای سنتی و سوزاندن چادرهای آنها همراه بود. روند انتقال ایل نفر به زندگی اسکان یافته مانند دیگر ایلات توأم با فقرزدگی و کاهش جمعیت بوده و در دهه های نخست قرن بیستم اتفاق افتاد. علاوه بر عوامل طبیعی مانند خشکسالی، فشارها و سیاستهای سرکوبگرانه دولتهای مرکزی نیز موجب ضعف و فقر آنها می شد. از جمله اینکه اسکان اجباری بدون آماده کردن زمینه کافی، موجب وابسته شدن زندگی آنان به کشاورزی دیم و تلف شدن بسیاری از دامهایشان و وارد شدن آسیبهای شدید به آنان شد. بعلاوه واگذاری بخشهایی از مراتع حوزه نفوذ عشایر نفر به افرادی غیر از عشایر نیز موجب تضعیف قدرت ایلی آنان شد. اما تا دوره پهلوی دوم (محمدرضا شاه) عشایر ایل نفر بطور کامل تن به اسکان اجباری ندادند و همچنان به حالت نیمه کوچ نشین در منطقه لارستان زندگی می کردند. باید گفت که بر خلاف طوایف نفر شمالی که بواسطه رونق کشاورزی در منطقه مرودشت راحت تر و با رغبت بیشتری یکجانشین شدند، طوایف نفر لارستان (نفر جنوبی) شاید بدلیل آنکه مسیر کوچ آنان بیشتر قابلیت مرتعی داشت تا کشاورزی، به راحتی تن به یکجانشینی و دست کشیدن از زندگی عشایری خود نمی دادند. (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵: ۶۷) و (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۲۱۴ و ۳۶۵ تا ۳۷۲)

پس از گذر از زندگی کوچ نشینی طوایف مختلف ایل نفر در شهرها و روستاهای مسیر ییلاق و قشلاق خود یکجانشین شده اند. از جمله مهمترین مراکز سکونت فعلی عشایر ایل نفر شهرهای مرودشت، بیضا ، شیراز ، شهرستان فسا، شهرستان سروستان ، شهرستان خفر و بخش صحرای باغ ، نیمه ، کرمستج ، لطیفی ، بریز و شهر لار از توابع شهرستان

لارستان استان فارس و شهرستان خنج استان فارس ، بخش آرد از توابع شهرستان گراش استان فارس و روستای حوزو از توابع شهرستان لامرد استان فارس و فورگ ، دبیران ، دروا و دهنو از توابع شهرستان داراب استان فارس است. (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۲۱۴ و ۳۶۵ تا ۳۷۲)

اسامی طوایف ایل نفر عبارتند از:

زمان خانلو این طایفه منسوبند به زمان خان نفر که در زمان حکومت شاه عباس اول صفوی اوایل قرن ۱۱ ه. ق ریاست ایل نفر را بر عهده داشته است و پس از وی نیز ایلخانان نفر از این طایفه انتخاب می شده است. ستارلو – قیدرلو – قادلو (قادرلو) – چنگری – دولو خانلو (دولخانی) – شولی – سنجرلو – قباد خانلو – قره باقلو – عراقی – جنّ (جین) – بادکی – تاتملو (طاطم) – خوشنامی – بیگدلی – قره گوزلو – قره – قره قلاق – گندوشلو – مرگماری – جرغه – اوجی – قراچه (قراچه ی لو) و لر. (حسینی فسائی ، میرزا حسن ، ۱۳۷۸: ۱۵۸۵) و (دمورینی ، گوستاو ، ۱۳۹۰: ۱۲) و (نجفی ، علی محمد، ۱۳۹۱: ۳۶۵ تا ۳۷۲) و (توکلی ، غلامرضا، ۱۳۷۹: ۲۲ تا ۲۸) و (نجفی ، علی محمد ، ۱۳۹۸: ۴۷۷) و (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵: ۶۳)

پیشینه تاریخی و ایلخانان نامدار ایل نفر:

عمده ترین اخباری که از ایل نفر در منابع آمده است، پیرامون شخصیت‌های نامدار این ایل و نقش آنها در ساختار حکومت‌های فارس می گردد. البته پرواضح است که این موضوع چندان عجیب نیست، زیرا بر پژوهندگان تاریخ روشن است که پیش از علمی شدن تاریخ، مورخان کمتر به اوضاع و احوال اجتماعی می پرداختند و عموماً "تاریخ را به نوشتن وقایع سیاسی – نظامی پیرامون حاکمان و فاتحان محدود می دانستند. بنابراین در پژوهش حاضر نیز به جهت محدودیت منابع، چاره ای جز پرداختن به تاریخ ایلخانان نفر نمی باشد. کما اینکه اگر اخباری از ایل مذکور در برخی منابع ثبت شده بواسطه حضور همین خوانین در رأس امور حکومتی و دیوانی استان فارس بوده است. (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵: ۶۴)

زمان خان نفر: قدیمی ترین خبر و نشانه تاریخی در مورد ایل نفر به اوایل قرن یازده هجری قمری مقارن با حکومت شاه عباس اول صفوی بر می گردد. در این دوره که تقریباً میانه های حکومت سلسله صفوی بر ایران است، فردی به نام زمان خان نفر ریاست ایل نفر را بر عهده داشته است. که نام او بواسطه پلی که در ۲۹ کیلومتری شمال شهرکرد و در نزدیکی شهر سامان کنونی بر روی رودخانه زاینده رود بنا کرده است، تا کنون در اذهان عمومی ایل نفر باقی مانده است. البته قطعاً عامل مهمتر شهرت و ماندگاری وی، نامگذاری طایفه و خاندان او به نام زمانخانلو می باشد که پس از او نیز همیشه نوادگان او ریاست بر ایل نفر را برعهده داشته اند. آن گونه که افراد سالمند و مطلع طایفه زمانخانلوی نفر از نیاکان خود نقل می کنند، گویا زمان خان برای سهولت عبور ایل نفر از زاینده رود این پل را بنا نموده است. تاریخ ساخت این پل ۱۰۲۲ هجری قمری ذکر شده است. آنچه

مسلم به نظر می رسد، ساخت این پل توسط زمان خان نفر در این تاریخ و سکونت گروههایی از عشایر ایل نفر در شهر سامان و روستاهای اطراف آن در استان چهارمحال و بختیاری حکایت از آن دارد که یا ایل نفر در حدود همین سالها در مسیر حرکت خود به جنوب از این حوالی عبور کرده و وارد فارس شده اند و یا اینکه اگر پیش از این تاریخ وارد فارس شده اند، در دوره مذکور، سرحدات ییلاقی آنها تا حوالی شهرکرد امتداد می یافته است. (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵ : ۶۴)

نمای جلو از پل زمانخان نَفر

نمای پشت از پل زمانخان نَفر

حاجی حسین خان نفر: پس از زمان خان نفر تا دوره حکومت افشاریه در مورد ایل نفر خبری در منابع نیامده است. اما از این پس، به خاطر اعتبار، نفوذ و حضور قدرتمندانه ایلخان نفر یعنی حاجی حسین خان نفر که ریاست ایل بزرگ ترکمان بهارلو را نیز در دست داشته است در جمع بزرگان دربار حکومتی فارس، نام وی و ایل او بر سر زبانها بوده است. فارسنامه ناصری در مورد او چنین می نویسد: «حاجی حسین خان نفر در زمان دولت نادرشاهی و سلطنت نواب کریم خان، اعتباری تمام در مملکت فارس (مملکت فارس یا فارس قدیم شامل استان های کنونی فارس، بوشهر، هرمزگان، بخش های جنوبی استان کهگیلویه بویر احمد تا شهرستان بهبهان استان خوزستان بوده است) داشت راتق و فاتق امور دیوانی بود و حکومت ایل نفر و بهارلو در کف کفایتش به اقتدار می گذشت». (فسائی، میرزا حسن حسینی، ۱۳۷۸: ۱۵۸۳)

در روزنامه خاطرات میرزا محمد، کلانتر فارس که شامل وقایع قسمتهای جنوبی ایران بین سالهای ۱۱۴۲ تا ۱۱۹۹ ه.ق می باشد، نیز به کرات نام حاجی حسین خان نفر در زمره صاحبان قدرت و نفوذ فارس آمده است. از جمله نقشی که وی در پایان دادن به جریان شورش قیاقلی آقا والی فارس در حدود سال ۱۱۶۰ ه.ق دارد. همچنین ایلخان نفر در کنار میرزا محمد حسین صاحب اختیار کلانتر فارس، در اداره و حفظ استقلال فارس، که بعد از قتل نادر و رقابت بین بازماندگان او بر سر سلطنت، دستخوش بی ثباتی شده بود نقش اساسی داشته است. و در آشفته بازاری که هر از چندی، از سوی هر یک از مدعیان سلطنت افشاری، از جمله علیقلی میرزا عادلشاه، ابراهیم میرزا و شاهرخ میرزا، حاکمی جدید برای فارس فرستاده می شد، حاجی حسین خان نفر از ایل نفر در اتحاد با صالح خان بیات والی فارس که از ایل ترکمان بیات بود در اداره امور حکومت فارس نقش چشمگیری داشته است صاحب فارسنامه ناصری مرحوم حاجی میرزا حسن حسینی فسائی چنین آورده است «... هنوز ماهی نگذشته بود که حضرت علی عادلشاه میرزا ابولحسن نام شیرازی را لقب خانی داده او را ابولحسن خان گفته به ایالت فارس روانه داشت و رقمی برای صالح خان بیات فرستاد که سردار تمام سپاه ماموره فارس است و بعد از ورود ابولحسن خان میان حاکم و سردار ناسازگاری شد و ابوالحسن خان جماعتی را برداشته برای نظم و وصول مالیات به سمت گرمسیرات حرکت نمود و بعد از دوماهی چون مراجعت کرد صاحب اختیار و صالح خان بیات و حاجی حسین خان نفر با هم معاهده نموده راهش نداده عذرش را خواسته لابد گشته عود به اصفهان نمود...» (کلانتر فارس، میرزا محمد، ۱۳۶۲: ۲۱ و ۱۰۹)

محمدتقی خان نفر: وی پسر حاجی حسین خان بوده است که پس از پدر به مقام ریاست ایلات ترکمان بهارلو و نفر می رسد. (فسائی، میرزا حسن حسینی، ۱۳۷۸: ۱۵۸۳)

نویسنده کتاب حدیقه الشعراء در ذیل عنوان انجم شیرازی (علی اکبر خان نفر) و در معرفی پدر وی می نویسد: «محمدتقی خان در زمان خود که مقارن حکومت زندیه و اوایل قاجاریه می باشد، در نمره اول بزرگان فارس بوده و بر تمام رؤسای ایلات فارس

حتی بر قشقایی {قبیله ای از تبار ایل خلج که اصولاً از خلجستان عراق عجم است} تقدم داشت و بعد از فوت محمدتقی خان نفر است که اعتبار جانی خان قشقایی {خلج} زیاد شد. (دیوان بیگی شیرازی ، سید احمد، ۱۳۶۴ : ۱۷۸ تا ۱۸۰)

ملّعلی اکبرخان نفر : وی پسر محمدتقی خان نفر و از خوانین بسیار نامدار ایل نفر و ایل بهارلو است، که هم از جهت سیاسی – نظامی و هم از جهت ادبی شهرت داشته است. بیشترین اخبار و اطلاعات در مورد شرح حال وی در فارسنامه ناصری ثبت شده است. (فسائی ، میرزا حسن حسینی ، ۱۳۷۸ : ۱۵۸۳)

«پس از وفات محمدتقی خان {نفر} خلف الصدّقش، مجمع آداب و رسوم، مالک رقاب منشور و منظوم، قدوة بزرگان و زبده خوانین زمان، صاحب کمالات، ناظم ابیات، نادره زمان، علی اکبرخان نفر، شاعر «أنجم» تخلص، که در ایام جوانی چند سالی را در اصفهان توقّف کرده، فنون عروض و قافیه را بیاموخت و در خدمت جناب حاجی محمد حسین خان صدر والی اصفهان محرم راز و مخزن اسرار گردید، بعد از وفات پدرش به شیراز آمده و به حکومت ایلات ترکمان بهارلو و نَفر برقرار گردید». (فسائی ، میرزا حسن حسینی ، ۱۳۷۸ : ۱۵۸۳) در حدیقه الشعراء نیز در مورد وی چنین آمده است که «علی اکبرخان نفر به شهامت و شجاعت مشهور و به کمال و ادب و شعر مذکور بود. در حکومت حسینعلی میرزا فرمانفرما، علاوه بر حکومت نفر، خدمات دیگر نیز به عهده او مقرر می شد و همواره معزز بود. بلکه فرمانفرما نسبت به سایر اقران او را بیشتر مورد احسان قرار می داد». (دیوان بیگی شیرازی ، سید احمد، ۱۳۶۴ : ۱۷۸ تا ۱۸۰)

علی اکبرخان نفر همچنین در زمان فرمانروایی فریدون میرزا، فرمانفرمای مملکت فارس از ۱۲۵۳ تا ۱۲۵۵ هجری قمری به منصب ایشیک آقاسی باشی منصوب بود. (فسائی ، میرزا حسن حسینی ، ۱۳۷۸ : ۱۵۸۳)

همانگونه که اشاره شد علی اکبرخان نفر در شاعری هم ، قلمی توانا داشته است و با تخلص «أنجم» شعر می سروده است. بدون شک بخاطر همین سواد و ذوق ادبی اش به نام ملّعلی اکبرخان نفر هم معروف شده است. که یکی از تیره های طایفه زمانخانلوی ایل نفر هم به دلیل انتساب به او به تیره ملّالو (ملّعلیلو) معروفند. (نجفی ، علی محمد ، ۱۳۹۱ : ۳۶۷ و ۳۶۸) در فارسنامه هم اشاره شده است که علی اکبرخان نفر دیوان شعری داشته است که اکنون از آن خبری نیست. (فسائی ، میرزا حسن حسینی ، ۱۳۷۸ : ۱۵۸۳ تا ۱۵۸۵) همچنین در تذکره هایی مانند حدیقه الشعراء (دیوان بیگی شیرازی ، سید احمد، ۱۳۶۴ : ۱۷۸ تا ۱۸۰) ، مرآة الفصاحه و مکارم الآثار ، ذیل عنوان «أنجم شیرازی» به شرح حال وی پرداخته شده است. (داور ، شیخ مفید، ۱۳۷۱ : ۶۶ و ۶۷) و (حبیب آبادی ، محمدعلی ، ۱۳۶۸ : ۱۹۳۳) از اشعار او تنها یک مثنوی که در زمینه داستان رستم و سهراب و به تقلید از فردوسی می باشد، در فارسنامه ثبت شده است که مورد استفاده تذکره نویسان بعدی نیز قرار گرفته است. مثنوی رستم و سهراب او با این ابیات آغاز می شود:

«شبی سرخرو از می کامران فتادم به درگاه صدرجهان
به بزمی چو فردوس آراسته مهیا در او هرچه دل خواست
بر آن شد که تا آرماید مرا پس از آزمودن ستاید مرا
بفرمود کانچم یکی داستان زسهراب و رستم به نظم آر وخوان»

(فسائی، میرزا حسن حسینی، ۱۳۷۸: ۱۵۸۳ تا ۱۵۸۵)

(شهبازی، قاسم، ۱۳۹۵: ۶۵)

محمدحسن خان نفر: با وفات علی اکبرخان نفر در سال ۱۲۶۹ ه.ق دوران شوکت، قدرت و اعتبار سران ایل نفر سپری شد و از این پس در مناصب و مقامات حکومتی و دیوانی فارس نقشی ندارند. بر اساس فارسنامه: «پس از رحلت علی اکبرخان {نفر}، پسرش محمدحسن خان {نفر} از شغل و منصب آباء و اجدادی چندین ساله درگذشت و کنج قناعت را بر گنج حکومت اختیار نموده، در خانه عافیت نشسته و به قلیل مواجب دیوانی، زندگانی می گذراند» (فسائی، میرزا حسن حسینی، ۱۳۷۸: ۱۵۸۳). گرچه بنابر روایت فارسنامه و برخی روایات شفاهی، وی فرد عارف مسلک و صاحب کراماتی بوده - تا حدی که امروزه نیز گاهی به حسن نیت و اجاق او سوگند یاد کرده و از او طلب گشایش می کنند - با این حال دلیل کناره گیری وی از مقام و منصب حکومتی و دیوانی چندان روشن نیست. با توجه به قدرت طلبی ذاتی انسانها به نظر نمی رسد که محمدحسن خان داوطلبانه و به میل خود کنج قناعت را بر گنج حکومت ترجیح داده و از دربار حکومتی فارس کنار کشیده باشد. بلکه با توجه به این اصل که سیاست سرکوب و تفرقه افکنی جهت کاستن از قدرت استقلال طلبی سران ایلات، همیشه از طرف دولت مرکزی در تمام ایران دنبال می شده است و در جوامع سنتی و استبدادی، جابجایی در قدرت هیچگاه مسالمت آمیز و بدون توسل به زور و نیرنگ صورت نمی پذیرد، باید گفت که وی مجبور به کناره گیری شده است. و چه بسا دسیسه بازیها و زدوبندهای درباری حاکم فارس، توطئه های سران دیگر ایلات و یا خیانت رقبای درون ایلی، موجب حذف ایلخان نفر از قدرت و مناصب حکومتی شده باشد. (شهبازی، قاسم، ۱۳۹۵: ۶۵) کما اینکه در کتاب حدیقه الشعراء نیز به گرفته شدن ریاست و حکومت از سران ایل نفر اشاره شده است: «بعد از مرگ علی اکبرخان نفر، به خاطر بی انصافی و بی اعتدالی و استقلال صوری رؤسای فارس، ریاست و حکومت از ایل نفر گرفته شد و همین سبب پریشانی و خرابی ایل مذکور گردید». (دیوان بیگی شیرازی، سید احمد، ۱۳۶۴:

۱۷۸ تا ۱۸۰) و (شهبازی، قاسم، ۱۳۹۵: ۶۵)

پایان اقتدار و انسجام ایل نفر و ادغام آن در اتحادیه ایلات خمسه (بش اویماق به زبان ترکی)

با کوتاه شدن دست ایلخان نفر از مناصب و مقامات حکومتی، این ایل آسیب پذیر شده و انسجام و یکپارچگی آن از بین می رود. و از این پس طوایف و تیره های ایل نفر بنای خودسری و نافرمانی گذارده و دیگر خود را تابع رئیس ایل نمی دانستند. در نتیجه از کنترل و اطاعت ایلخان نفر خارج شده و پراکنده شدند. این خودسری و پراکندگی ایل نفر قطعاً مشکلاتی از جمله خودداری از پرداخت مالیات و نیز ایجاد ناامنی را برای حکومت مرکزی فارس فراهم می نمود. زیرا تا زمانیکه رئیس ایل نفر دارای قدرت سیاسی بوده و از پشتیبانی حکومت مرکزی برخوردار بود، نه تنها کنترل و اداره ایل راحت تر بود، بلکه نیروی نظامی ایل نیز در خدمت تأمین امنیت حکومت و منطقه بود اما با کنار گذاشته شدن محمدحسن خان نفر از امور دیوانی، وفاداری ایل مزبور نسبت به حکومت مرکزی فارس نیز کاسته شده بدنبال آن اداره و کنترل آنها و بویژه گرفتن مالیات از آنها سخت شد. و حتی گاهی برخی طوایف ایل نفر خود موجب ناامنی شده و بنای ناسازگاری با حکومت مرکزی فارس نهادند و تا آنجا که می توانستند از دسترس مأموران حکومتی دور می شدند. تا اینکه حاکمان فارس که قطعاً خودشان با سیاست تفرقه افکنی و حمایت از افراد کم اهمیت تر ایل نفر موجب از هم گسیختگی آن شده بودند. (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵: ۶۶) ، احوالات ایل نفر را پس از این برهه زمانی میتوان با ابیاتی چند از مرحوم سید محمدحسین بهجت تبریزی متخلص به شهریار توصیف نمود:

حیدربابا، دنیا یالان دنیا دی

سلیمان دان، نوح دان قالان دنیا دی

اوغول دوغان، درده سالان دنیا دی

هر کیمسیه هر نه وئرب آلوب دی

افلاطون دان بیر قوری آد قالیبدی

حیدر بابا، یار یولداشلار دوندولر

بیر بیر منی ، چوله قویوب، چوندلر

چشمه لریم، چراغ لریم، سوندولر

یامان یئرده گون دوندی ، آغشام اولدی

دنیا منه خرابه ی شام اولدی !

...

در سال ۱۲۷۵ ه.ق. هم جهت سهولت اداره ایل‌های فارس با تدبیر دولت مرکزی ، ایل نفر را به همراه چهار ایل دیگر منطقه فارس یعنی بهارلو، اینانلو(هرسه ترکمان)، باصری(فارسی زبان) و عرب (شیبانی و جباره) در یک اتحادیه عشایری به نام خمسه(پنجگانه یا بش اویماق) ادغام نموده و خود ریاست آن را بر عهده گرفتند. اتحادیه عشایری ایلات خمسه در واقع اتحادی سیاسی-نظامی است که در دوره ناصرالدین شاه قاجار (۱۲۷۵ ه.ق.) تحت ریاست حکام محلی شیراز یعنی خاندان قوام الملک - که مورد اعتماد دولت قاجار بودند- عمدتاً جهت کنترل و اخذ مالیات به صورت منظم تشکیل گردید. البته باید گفت که ناهمگونی نژادی، زبانی و فرهنگی این ایلها مانع از آن می شد که در قالب یک اتحاد سیاسی- نظامی و به طور کامل در کنار هم قرار گرفته و بعنوان یک ابزار نظامی کارآمد در دست خاندان قوام الملک عمل کنند. (شهبازی ، قاسم ، ۱۳۹۵ : ۶۷)

تمغای ایل نفر:

ایل نفر نیز مانند سایر ایلات ترکمان اوغوز دارای سمبل (نماد) یا به اصطلاح تمغا یا دامغا (مهر) دارا می باشد که در گذشته کار برد های متنوعی داشته از جمله داغ کردن آن بر روی احشام خود تا از احشام دیگر ایلات و طوایف همجوار متمایز و قابل تشخیص باشد (همدانی ، رشید الدین فضل الله ، ۱۳۷۳ : ۵۷) و زمانی که احشامی مفقود می شده، با توجه به نشان داغ شده بر روی آن ها (اکثراً بر روی صورت حیوانات بوده) بتوان شناسایی کرد و به ایل استرداد نمود. دیگر کاربرد آن حک بر روی سنگ قبر متوفی بوده تا قبر متوفی ایل از سایرین متمایز باشد و تعلق فرد متوفی را به ایل و تبار خود نشان دهند. دیگر کاربرد آن نیز می توان به حک کردن آن روی سنگ های سخره ای بزرگ بنام تگ داش برای مشخص کردن محدوده چراء و جغرافیای حاکم ایل اشاره کرد در نهایت از مهمترین مفهوم برای تمغا می توان گفت این طمغا در ایل مفهوم معنوی داشته و تقدس خاصی برخوردار است که در اغلب گفتگو های محاوره ای مردم ایل به آن اوجاق گفته میشود و بسان اوجاقی دارای حرارت و آتش معنوی ایل است .

نماد ایل نفر طبق بررسی های انجام گرفته یک نماد سلطنتی، نماد ایل بیگی و نماد خوانین حاکم می باشد. همچنان که در دوره های مختلف توسط سلسله های مختلف ترکان باستان به عنوان نماد شاهنشاهی ، خاندان سلطنتی گاهی بر روی تاج حاکمان ترک قرار می گرفته و نیز بر روی سکه های آنها ضرب می شده و در بعضی از طوایف ایل بیگی از ایلات کاربرد طمغای ایل بیگ داشته. این طمغا نشانی از ریشه کهن اجداد مردمان ایل نفر و جایگاه آن در بین دیگر ترکمانان و ترکان است که از مقام بالایی برخوردار بوده . آنچه که مسلم است نام نفر در چهارصد سال اخیر در جنوب ایران فراگیر شده است.

(حالت دوم استفاده از تمغا_أجاق ایل نفر)

(حالت اول استفاده از تمغا_أجاق ایل نفر)

(نماد ایل نفر بر روی تگ داش یا بیگ داش)

تصویر فوق تگ داش^۱ است در حوالی شهرستان قیر از توابع استان فارس است. بر روی تصویر این سنگ نگاره که متعلق به دوران قبل از اسلام است تمغا های ایل نفر و ایل ترکمان مست علی بیات شاملو (به صورت دایره ای که سه خط از آن خارج گردیده به این صورت که دوخط موازی و یک خط به صورت زاویه دار به آن دو خط و دایره متصل شده است) حک شده به وفور بر روی این تخته سنگ دیده می شود و طمغای دیگر طوایف اوغوز مانند بایندر، آلا اولی و ... بر روی این کتیبه ی اشکانی حکاکی شده است اما در سال ۱۴۰۴ هجری شمسی توسط میراث فرهنگی مرمت شده و دیگر آثار تمغا های مذکور قابل مشاهده نیست.

^۱ به معنی لاشه سنگ بزرگی که در زمین مسطح قرار دارد به اندازه ی این سنگ در دشت مورد نظر هیچ سنگی قرار ندارد.

عمل حكاكى بر روى بزرگترین سنگ درون دشت به دلايل مختلفى انجام مى شده از جمله اى اين دلايل مى توان به مشخص کردن محدوده ى چرای دام و حق مالکیت دشت توسط ایل و طایفه اى و همچنین نشان دادن حریم جغرافیایى ایللى اشاره کرد.

تمغای ایل نفر بر روى سنگ قبرها:

مردم ایل نفر برای تشخیص قبر خویشاوندان خود از سایرین و تقدس و اعتبار معنوی تمغای قبیله را بر روى سنگ قبرها تمغای ایللى خود را حكاكى مى کردند.

قبر مردان ایل نفر جنوبی، منطقه صحرای باغ لارستان

قبر بانوان ایل نفر جنوبی، منطقه صحرای باغ از توابع لارستان

شكل قبر های نفر خاص بوده و همچنین قبور زن و مرد با یک دیگر متفاوت بوده ، قبر زنان دارای سه سنگ سر قبر و قبر مردان دارای دو سنگ سر قبر بوده . این سبک قبرها مخصوص قبور ایلات ترکمان قزلباش استان فارس است (ترکمانان قزلباش جنوب شامل ایلات استاجلو ، افشار ، اینانلوشاملو ، بهارلو ، بیات شاملو ، بیگدلی شاملو، ذوالقدر و نفر است) که به قبور ترکی بند شهرت دارد. اگر متوفی از بانوان باشد، از سه عدد سنگ الحد استفاده میشود و کنار قبر را به صورت مهرابی کوچک با سنگ چین درست می شده .

تصاویری تعدادی از تمغای ایل نفر حک شده بر روى قبر دیده مى شود. این تصاویر از نقاط مختلف سکونت ایل نفر و مسیر هایی کوچ سابق ایل در استان فارس تهیه شده است.

تمغای ایل نفر حک شده بر روی سنگ قبر ایلی ، منطقه سمیرم^۲ ، جنوب استان اصفهان

تمغای ایل نفر حک شده بر روی سنگ قبر ایلی، منطقه مرودشت (ایل نفر شمالی)

^۲ ناحیه سمیرم در گذشته از نواحی فارس بوده است

تمغای ایل نفر حک شده بر روی سنگ قبر ایلی ، حوالی شهرستان جهرم استان فارس

تمغای ایل نفر حک شده بر روی سنگ قبر ایلی ، منطقه شهرستان قیر استان فارس

تمغای ایل نفر حک شده بر روی سنگ قبر ایلی ، منطقه صحرای باغ لارستان (ایل نفر جنوبی)

قالیچه هور نَفر:

قالیچه ایل نفر در بازار های بین المللی طرفداران زیادی بخاطر اصالت در نقوش قالی و کیفیت بافت آن دارد که اصطلاحا به این قالی ها هور نفر گفته میشود یعنی بافته شده توسط بانوان ایل نفر.

قالی هور نفر بافته شده در نفر شمالی ناحیه مرودشت، طایفه قره بجغلو (قره باجاقلو)

قالیچه شبیه به باغی است که یک باغچه ی لوزی در میان آن است. همه جا پراست از گل داوودی ، ختمی ، مینا و غیره که به طور منظم در کنار هم قرار دارند. دور باغچه ی لوزی که گویی چمن هم در آن کاشته اند با یک حصار کنگره ای و دو ردیف گل کاری از متن باغ جدا شده است. بر خلاف تصور عده ای که رنگ سبز را رنگی زننده برای قالی می دانند ، در این قالیچه

رنگ سبز بسیار زیبا و دلنشین است. درست در مرکز قالی ، ترنجی لوزی شکل همچون حوضی در میان باغچه ای مصفا خود نمایی می کند. هنرمند قالیباف با تکرار یک طرح بته جقه ای و گل و برگ ، برای قالیچه حاشیه ای به وجود آورده است.

مشخصات:

نام فرش: قالیچه ی نفر.

بافته: ایل نفر حوزه مرودشت

محل بافت: مرودشت – تخت جمشید.

تاریخ بافت: دهه ی سوم قرن ۱۴ هجری شمسی.

اندازه: ۱۷۱ * ۱۱۹ سانتی متر.

تار: پشم.

پود: پشم.

گره: ۳۵۰۰ گره در سانتیمتر مربع.

رنگ متن: سبز مغز پسته ای.

رنگ حاشیه: استخوانی.

نتیجه گیری

تا پیش از قرن بیستم یعنی در دوره ای که هنوز در ایران دولت متمرکز پدید نیامده بود، ایلات و عشایر از آزادی عمل فراوانی برخوردار بودند و به دلیل آنکه کشور در یک وضعیت ایلیاتی به سر می برد، رؤسای ایلات و قبایل بر مناطق محل حضور خویش سلطه داشتند و به اداره آن مناطق می پرداختند. و تنها تغییراتی که در ساختار قدرت مناطق عشایر نشین رخ می داد جابجایی ایلات در رأس قدرت بود. اما با گذار به دوران جدید و تشکیل دولت متمرکز که یکی از الزامات آن از میان برداشته شدن قدرت های محلی بود، ایلات و عشایر محکوم به نابودی بودند. لذا با اعمال سیاستهای سرکوب گرانه و تفرقه افکنانه از جانب دولت مرکزی از قدرت محلی ایلات کاسته شده و در مراحل بعدی با سیاست اسکان اجباری عشایر خطر آنها تقریباً برای همیشه رفع شد. و جوامع ایلی علیرغم مقاومتهایی که در مقابل این تغییرات از خود نشان دادند، سرانجام در نتیجه عواملی مانند محدود شدن مراتع و دخالت های دولت به تدریج زندگی کوچ نشینی را رها کردند و یکجانشین شدند. ایل نفر نیز همین مراحل را پشت سر گذاشته است. بدین ترتیب که این ایل پس از سپری شدن دوران قدرت و نفوذ محلی و منطقه ای خود، در نتیجه سیاستهای

حکومت مرکزی، انسجام و همبستگی ایلی خود را از دست داد و مجبور به پذیرش دگرگونیها و الزامات نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جدید گردیده و به تدریج در شهرها و روستاهای قلمرو کوچ خود ساکن شده و هویت ایلیاتی خود را از دست دادند.

منابع و مأخذ

منابع فارسی

غلام رضا (۱۳۷۹)، ایل باصری از ترانس تا لهباز، چاپ اول، نشر هفت، تهران. توکلی،
حبیب آبادی، میرزا محمدعلی (۱۳۶۲)، مکارم الآثار، ج ۶، چاپ اول، کمال، اصفهان.
داور، شیخ مفید (۱۳۷۱)، تذکره مرآة الفصاحه، تصحیح دکتر محمود طاووسی، چاپ اول، نوید، شیراز.
احمد (۱۳۶۴)، حدیقه الشعراء، تصحیح دکتر عبدالحسین نوائی، چاپ اول، زرین، تهران. دیوان بیگی،
کلانتر، میرزا محمد (۱۳۶۲)، روزنامه میرزا محمد کلانتر فارس، تصحیح عباس اقبال آشتیانی، چاپ اول، طهوری، تهران.
میرزا احسن، حسینی فسائی (۱۳۷۸)، فارسنامه ناصری، تصحیح دکتر منصور رستگار فسائی، دوجلد، چاپ دوم، سپهر، تهران.
نجفی، علی محمد (۱۳۹۸)، تبارشناسی و پراکندگی ایلات ایران، دوجلد، چاپ اول، یاس بخشایش، قم.
نجفی، علی محمد (۱۳۹۱)، وقایع ایلات خمسه، چاپ چهارم، تخت جمشید، شیراز.
همدانی، رشید الدین فضل الله (۱۳۷۳)، جامع التواریخ، محمدروشن_مصطفی موسوی، ج اول، چاپ اول، البرز، تهران.

منابع ترجمه شده به فارسی

تاپر، ریچارد (۱۳۸۴)، تاریخ سیاسی اجتماعی شاهسون های مغان، ترجمه حسین اسدی، چاپ اول، اختران، تهران.
دمورینی، گوستاو (۱۳۹۰)، عشایر فارس، ترجمه جلال الدین رفیع فر، چاپ دوم، موسسه انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

مقالات

شهبازی، قاسم (۱۳۹۵)، «ایل نفر در گذر زمان»، مجله رشد و آموزش تاریخ، دوره هفدهم، شماره ۳، صص ۶۸-۶۲.